

TỔ CHỨC CHÍNH QUYỀN ĐỊA PHƯƠNG 2 CẤP - GIÁ TRỊ TRONG TINH GỌN BỘ MÁY VÀ PHÁT HUY DÂN CHỦ

★ TS QUÁCH THỊ MINH PHƯỢNG

Học viện Chính trị khu vực II

DOI: <https://doi.org/10.70786/LLCT.582.2026.202>

● **Tóm tắt:** Việc tổ chức chính quyền địa phương theo mô hình 2 cấp đã đạt được những kết quả nhất định, bước đầu khẳng định những giá trị trong tinh gọn bộ máy và phát huy dân chủ. Tuy nhiên, đây là mô hình mới, có phạm vi tác động rộng, do đó cần được tiếp tục nghiên cứu, đánh giá một cách toàn diện cả về lý luận và thực tiễn. Bài viết tập trung phân tích những giá trị cơ bản của mô hình chính quyền địa phương hai cấp trong tinh gọn bộ máy và phát huy dân chủ, qua đó đề xuất một số định hướng nhằm hoàn thiện và phát huy hiệu quả mô hình này trong thời gian tới.

● **Từ khóa:** chính quyền địa phương 2 cấp; tinh gọn tổ chức bộ máy; dân chủ ở cơ sở.

Organizing the two-level local government: Values in apparatus streamlining and promoting democracy

● **Abstract:** The organization of local government under the two-level model has achieved certain results, initially affirming its values in streamlining the organizational apparatus and promoting democracy. However, as this is a new model with a broad scope of impact, it requires continued comprehensive research and assessment from both theoretical and practical perspectives. The article focuses on analyzing the fundamental values of the two-level local government model in apparatus streamlining and democracy promotion, thereby proposing several orientations to refine and enhance the efficiency of this model in the coming period.

● **Keywords:** two-level local government; apparatus streamlining; grassroots democracy.

1. Mở đầu

Đổi mới tổ chức và hoạt động của bộ máy nhà nước luôn được xác định là một trong những nhiệm vụ trọng tâm, mang tính đột phá trong tiến trình xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Trong bối cảnh Việt Nam đang bước vào kỷ nguyên phát triển mới với yêu cầu về ứng dụng khoa học công nghệ, chuyển đổi số; quản trị quốc gia hiện đại, việc tinh gọn bộ máy nhà nước càng trở nên cấp thiết và có tính quyết định đối với sự thành công của quá trình đổi

mới. Văn kiện Đại hội XIV của Đảng khẳng định yêu cầu xây dựng hệ thống chính trị “tinh gọn, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả”, trong đó nhấn mạnh hoàn thiện mô hình tổ chức chính quyền địa phương theo hướng quản trị hiện đại, kiến tạo, phục vụ nhân dân.

Sự chuyển đổi sang mô hình chính quyền địa phương 2 cấp không đơn thuần là phép cộng trừ đơn vị hành chính, mà là sự hiện thực hóa quyết tâm chính trị của Đại hội XIV nhằm “xây dựng các cơ quan tham mưu của cấp uỷ, của chính quyền địa phương thực sự tinh gọn, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả” (ĐCSVN, 2026, tr.135). Đồng thời, việc xóa bỏ cấp trung gian đòi hỏi phải tăng cường phân cấp, phân quyền và sửa đổi Luật Thực hiện dân chủ ở cơ sở (ĐCSVN, 2026, tr.257) để bảo đảm chính quyền sát dân, lấy người dân làm trung tâm.... Do đó, việc làm rõ kết quả bước đầu, phân tích giá trị trong tinh gọn bộ máy và phát huy dân chủ khi tổ chức chính quyền địa phương 2 cấp, từ đó chỉ ra định hướng giải pháp nhằm phát huy những giá trị này trong mô hình tổ chức chính quyền mới là yêu cầu cấp thiết.

2. Nội dung

2.1. Khái quát chủ trương tổ chức chính quyền địa phương 2 cấp

Chính quyền địa phương là cấp chính quyền có các quyền và nghĩa vụ được hiến định để lập pháp và quản lý các công việc công vì lợi ích trên hết của người dân địa phương (M.P.Ezekiel & D.O.Oriakhogba, 2015, tr.203). Từ khi thành lập nước đến trước ngày 01/7/2025, chính quyền địa phương ở Việt Nam tổ chức theo mô hình chính quyền địa phương ba cấp (tỉnh, huyện, xã). Liên tục qua các kỳ Đại hội, Đảng luôn khẳng định quan điểm xây dựng và hoàn thiện bộ máy nhà nước theo hướng tinh gọn, tinh giản biên chế, nâng cao hiệu lực, hiệu quả

hoạt động. Đặc biệt, Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương khóa XII đã ban hành Nghị quyết số 18-NQ/TW ngày 25/10/2017 về một số vấn đề tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả. Đến Hội nghị lần thứ 11 Ban Chấp hành Trung ương khóa XIII, Đảng ta đã ban hành Nghị quyết số 60-NQ/TW ngày 12/4/2025 đã thống nhất phương án sáp nhập đơn vị hành chính cấp tỉnh, không tổ chức cấp huyện, sáp nhập cấp xã và xây dựng mô hình tổ chức chính quyền địa phương 2 cấp: cấp tỉnh (tỉnh, thành phố), cấp xã (xã, phường, đặc khu)...; tổ chức chính quyền địa phương hai cấp gắn với đẩy mạnh phân cấp, phân quyền, bảo đảm đủ điều kiện, nguồn lực để thực hiện, nâng cao vai trò tự chủ, tự chịu trách nhiệm của chính quyền địa phương.

Thực hiện chủ trương đó, Nghị quyết số 203/2025/QH15 đã được Quốc hội thông qua ngày 16/6/2025 về sửa đổi, bổ sung một số điều của Hiến pháp năm 2013 và có những sửa đổi, bổ sung quan trọng liên quan đến tổ chức và hoạt động của chính quyền địa phương, hướng tới mô hình quản trị hiện đại như: chính thức quy định các đơn vị hành chính của Việt Nam được tổ chức thành 2 cấp, gồm tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương và các đơn vị hành chính dưới tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương do luật định; kết thúc hoạt động của đơn vị hành chính cấp huyện từ ngày 01/7/2025. Đồng thời, Luật số 72/2025/QH15 Tổ chức chính quyền địa phương đã được Quốc hội thông qua ngày 16/6/2025 là căn cứ pháp lý tổ chức vận hành chính quyền địa phương 2 cấp.

2.2. Giá trị trong tinh gọn bộ máy và phát huy dân chủ

Lần đầu tiên tại Việt Nam, mô hình chính quyền địa phương 2 cấp được hiện thực hóa và

vận hành. Mô hình chính quyền địa phương hai cấp mang nhiều ý nghĩa quan trọng và có tính “cách mạng”, trong đó mang giá trị đặc biệt: *thứ nhất* là góp phần tinh gọn bộ máy, tránh trùng lặp chức năng (khi triển khai đồng bộ với quá trình sáp nhập cấp tỉnh, cấp xã) và giảm chi phí hành chính; *thứ hai*, phát huy quyền làm chủ của nhân dân bởi mục tiêu cốt lõi của chính quyền địa phương hai cấp là “tăng cường tính chuyên nghiệp, hiện đại, minh bạch và trách nhiệm giải trình trong quản trị nhà nước” và “đổi mới tư duy từ “nền hành chính quản lý sang nền hành chính

phục vụ, kiến tạo”, xây dựng nền hành chính hiện đại, trọng dân, gần dân, vì dân. Hiện thực hóa bản chất dân chủ xã hội chủ nghĩa trong xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của nhân dân, do nhân dân, vì nhân

dân. Đại hội XIV của Đảng khẳng định: “Tiếp tục hoàn thiện việc vận hành chính quyền địa phương 2 cấp” (ĐCSVN, 2026, tr.128); “nâng cao chất lượng hoạt động của chính quyền địa phương 2 cấp” (ĐCSVN, 2026, tr.136).

Thứ nhất, giá trị trong tinh gọn bộ máy

Chính quyền địa phương 2 cấp phù hợp với xu hướng chuyển đổi phương thức quản trị, giảm tầng nấc trung gian (để giảm chi phí cung ứng dịch vụ hành chính và “mức độ chậm trễ” trong ra quyết định. Việc không tổ chức cấp huyện tạo sự liên thông giữa cấp tỉnh (hoạch định chính sách của địa phương) với cấp xã (tổ chức trực tiếp thực thi chính sách). Trước những “điểm nghẽn” trong vận hành bộ máy nhà nước do sự chồng chéo, đa tầng nấc của bộ

máy, Đảng đã nhận diện, thống nhất chủ trương tinh gọn bộ máy, thu gọn đầu mối và được coi là điều kiện tiên quyết để nâng cao năng lực kiến tạo trong giai đoạn phát triển mới. Văn kiện Đại hội XIV của Đảng xác định chủ trương tái cấu trúc bộ máy: “xây dựng các cơ quan tham mưu của cấp ủy, của chính quyền địa phương thực sự tinh gọn, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả” (ĐCSVN, 2026, tr.135).

Việc sắp xếp, tinh gọn tổ chức bộ máy đã được triển khai tổng thể, triệt để và đồng bộ trong cả nước với quy mô lớn: giảm 46% đơn

vị hành chính cấp tỉnh, 66,9% đơn vị hành chính cấp xã; lần đầu tiên kể từ năm 1945, nước ta giảm 1 cấp hành chính (không tổ chức cấp huyện), thực hiện chính quyền địa phương 2 cấp đã khẳng định sự đột phá, đổi mới tư duy trong công

tác lãnh đạo, chỉ đạo và tổ chức thực hiện, thực sự là cuộc cách mạng “sắp xếp lại giang sơn”. Sau sắp xếp, tăng cường hiệu lực, hiệu quả, năng lực của chính quyền địa phương, trách nhiệm của người đứng đầu được đề cao; từng bước hoàn thiện chức năng, nhiệm vụ, mô hình tổ chức của cấp xã, giảm tầng nấc trung gian, rút ngắn quy trình xử lý công việc, giảm chi ngân sách (ĐCSVN, 2026, tr.62-63)...

Thực tiễn hiệu quả mang lại từ việc tinh gọn tổ chức bộ máy: Cả nước hình thành 34 đơn vị hành chính cấp tỉnh (giảm 29 tỉnh, thành phố) và 3.321 đơn vị hành chính cấp xã (gồm xã, phường, đặc khu) (giảm 6.714 đơn vị, tương ứng 66,91%); kết thúc hoạt động của 696 đơn vị hành chính cấp huyện. Việc

Trước những “điểm nghẽn” trong vận hành bộ máy nhà nước do sự chồng chéo, đa tầng nấc của bộ máy, Đảng đã nhận diện, thống nhất chủ trương tinh gọn bộ máy, thu gọn đầu mối và được coi là điều kiện tiên quyết để nâng cao năng lực kiến tạo trong giai đoạn phát triển mới.

sắp xếp đơn vị hành chính không chỉ nhằm tinh giản bộ máy, tiết kiệm nguồn lực, mà quan trọng hơn là tạo lập không gian phát triển mới, mở rộng quy mô địa bàn, tăng khả năng liên kết vùng, liên kết đô thị - nông thôn và nâng cao năng lực cạnh tranh của các địa phương trong giai đoạn phát triển mới. Cùng với đó, hệ thống cơ quan chuyên môn thuộc Ủy ban nhân dân các cấp được sắp xếp, kiện toàn mạnh mẽ. Tính đến ngày 15/12/2025, các địa phương đã giảm 709 cơ quan chuyên môn cấp tỉnh (giảm 60,3%) và giảm 8.289 cơ quan chuyên môn cấp huyện (100%). Đồng thời, 467 cơ quan chuyên môn cấp tỉnh và 9.916 phòng chuyên môn cấp xã được thành lập theo mô hình mới và nhanh chóng đi vào hoạt động (Trang tin điện tử Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh, 03/01/2026). Hội đồng nhân dân cấp xã tiếp tục giữ vai trò là cơ quan quyền lực nhà nước ở địa phương với cơ cấu tổ chức giữ nguyên số lượng đại biểu từ các xã, phường trước sáp nhập. Việc hình thành 13 đặc khu hành chính đặt ra yêu cầu mới về tổ chức Hội đồng nhân dân.

Như vậy, mô hình chính quyền địa phương 2 cấp đã giúp tinh gọn hệ thống tổ chức bộ máy, giảm tầng nấc trung gian không cần thiết. Chính quyền địa phương chỉ gồm cấp tỉnh và cấp xã, trong đó cấp xã được trao quyền nhiều hơn, trở thành cấp chính quyền chủ yếu thực hiện nhiệm vụ quản lý hành chính, trực tiếp cung ứng dịch vụ công, phục vụ người dân, doanh nghiệp hằng ngày. Tinh gọn tổ chức bộ máy, bỏ tầng nấc trung gian còn góp phần giảm thiểu các bước trong quy trình xử lý công việc, cung ứng dịch vụ công; tăng cường sự phản hồi từ thực tiễn trong thực thi chính sách công để kịp thời điều chỉnh chính sách sát với yêu cầu của người dân địa phương.

Những giá trị thực tiễn đối với người dân địa phương khi tổ chức chính quyền địa phương 2 cấp, tinh gọn bộ máy có thể khái quát như sau: *Một là*, việc sáp nhập chính quyền địa phương cấp tỉnh; không tổ chức chính quyền địa phương cấp huyện; sáp nhập các đơn vị hành chính cấp xã, cắt giảm các phòng, ban chuyên môn từ đó tiết kiệm nguồn ngân sách lớn cho nhà nước (từ khoản chi thường xuyên duy trì cơ sở vật chất, chi lương...). Với khoản tiết kiệm tài chính này, chính quyền sẽ có nguồn lực phân bổ đầu tư cho các dự án phát triển kinh tế - xã hội tại địa phương, hiện đại hóa cơ sở hạ tầng, hướng tới chính quyền số, công dân số. *Hai là*, giảm bỏ tầng nấc trung gian, góp phần tăng mức độ phản ứng của chính quyền đối với việc “phục vụ” người dân. Các cơ sở dữ liệu quốc gia về dân cư được liên thông, nếu duy trì cấp trung gian sẽ là “trở ngại” cho việc trung chuyển hồ sơ, giấy tờ là không còn phù hợp với môi trường cung ứng dịch vụ công trực tuyến. Chính quyền địa phương 2 cấp giúp Chủ tịch Ủy ban nhân dân cấp tỉnh có thể trực tiếp chỉ đạo, giám sát nhiệm vụ “phục vụ” người dân địa phương xuống cấp cơ sở (qua các nền tảng số), rút ngắn tối đa thời gian cung ứng dịch vụ công tới người dân, doanh nghiệp. *Ba là*, giá trị trong việc nâng cao chất lượng nguồn nhân lực “đầy tớ”, “công bộc” phục vụ nhân dân. Tinh gọn tổ chức bộ máy, nhiệm vụ được phân bổ nhiều hơn cho các cấp còn tổ chức trong mô hình (cấp tỉnh, cấp xã), từ đó tạo khối lượng công việc nhiều hơn, trách nhiệm lớn hơn. Bối cảnh đó là môi trường tạo sự “sàng lọc” nguồn nhân lực cán bộ, công chức, viên chức, hướng tới xây dựng một đội ngũ cán bộ năng động như Đại hội XIV của Đảng đã nhận

định: Chủ trương khuyến khích và bảo vệ cán bộ năng động, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm vì lợi ích chung bước đầu được triển khai tích cực (ĐCSVN, 2026, tr.362-363).

Thứ hai, giá trị trong phát huy dân chủ

Văn kiện Đại hội XIV của Đảng khẳng định: chuyển từ mô hình quản lý hành chính sang mô hình kiến tạo phát triển, phục vụ nhân dân, thúc đẩy quản trị quốc gia, quản trị địa phương, đáp ứng mục tiêu, yêu cầu đề ra, thực sự gần dân, sát cơ sở, phục vụ người dân tốt hơn, củng cố và tăng cường niềm tin của Nhân dân đối với Đảng và Nhà nước (ĐCSVN, 2026, tr.63). Chính quyền địa phương 2 cấp so với trước đây, đã giảm được một cấp trung gian là cấp huyện. Chính sách được thực thi trực tiếp từ cấp xã cung ứng tới người dân. Việc giảm các

bước trong quy trình, rút ngắn thời gian, từ đó giảm chi phí ngân sách và tăng cường tính minh bạch. Người dân tiếp cận dịch vụ công ngay tại nơi cư trú, không phải đi xa hay chờ đợi lâu. Kết hợp với ứng dụng khoa học công nghệ và chuyển đổi số tạo nền tảng xây dựng chính quyền điện tử, hướng tới chính quyền số, hướng tới mục tiêu xây dựng nền hành chính phục vụ, lấy người dân, doanh nghiệp làm trung tâm. Từ đó, dân chủ ở cơ sở được hiện thực hóa và không ngừng được phát huy. Việc chuyển sang mô hình chính quyền địa phương 2 cấp đã tạo vị thế chính quyền cấp

xã (gồm xã, phường và đặc khu) không chỉ là nơi tiếp nhận, chuyển tiếp ý kiến của dân lên cấp trên mà được “trao quyền” trực tiếp giải quyết các vấn đề của nhân dân địa phương. Văn kiện Đại hội XIV của Đảng đặt ra nhiệm vụ trọng tâm: Nghiên cứu tổng kết, đề xuất sửa đổi, bổ sung Luật Thực hiện dân chủ ở cơ sở (ĐCSVN, 2026, tr.257). Khi không gian hành chính thay đổi (xóa bỏ cấp huyện) thì thể chế về dân chủ cũng cần được hoàn thiện, bảo đảm quyền làm chủ của nhân dân được mở rộng, đi vào thực chất.

Chính quyền địa phương 2 cấp so với trước đây, đã giảm được một cấp trung gian là cấp huyện. Chính sách được thực thi trực tiếp từ cấp xã cung ứng tới người dân. Việc giảm các bước trong quy trình giúp rút ngắn thời gian, từ đó giảm chi phí ngân sách và tăng cường tính minh bạch. Người dân tiếp cận dịch vụ công ngay tại nơi cư trú, không phải đi xa hay chờ đợi lâu.

Từ thực tiễn triển khai, chính quyền địa phương 2 cấp và thực thi dân chủ cơ sở ghi nhận nhiều tín hiệu tích cực. Nhiều địa phương đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính: theo Bộ Nội vụ, đến 30/10/2025, xã/phường xử lý 73,8% tổng hồ sơ hành chính với 90,8% hoàn thành đúng hạn (Trang tin điện tử Đảng bộ Thành

phố Hồ Chí Minh, 21/11/2025). Những con số này cho thấy hiệu quả bước đầu của việc ứng dụng công nghệ thông tin và cơ chế một cửa liên thông tại cấp cơ sở. Các sáng kiến “Thứ Bảy vì dân” và “Thứ Sáu không hẹn” được nhân rộng: ví dụ, tại xã Đại Đồng (Nghệ An) và nhiều phường ở Hà Tĩnh, cán bộ sẵn sàng phục vụ dân ngoài giờ, giảm thời gian chờ đợi (Báo Đại Đoàn Kết, 23/10/2025).

Đến cuối năm 2025, Cổng Dịch vụ công quốc gia đã tích hợp hơn 3.300 thủ tục hành chính từ 34 tỉnh, thành phố, trở thành điểm “một cửa số” quốc gia, giúp người dân,

doanh nghiệp có thể tra cứu, nộp hồ sơ và theo dõi kết quả trực tuyến một cách thuận tiện, minh bạch, không phụ thuộc không gian và thời gian. Cả nước có 3.139 Trung tâm phục vụ hành chính công cấp xã, góp phần đưa dịch vụ hành chính công đến gần hơn với người dân, tăng tính công khai, minh bạch và trách nhiệm giải trình của cơ quan hành chính nhà nước. Từ ngày 01/7 đến tháng 12/2025, các địa phương xử lý hơn 90% hồ sơ trực tuyến; 1.100/1.650 bệnh viện triển khai bệnh án điện tử; trên 33 nghìn tỷ đồng chi trả an sinh xã hội được thực hiện qua tài khoản; hơn 177 tỷ đồng cứu trợ thiên tai được thực hiện nhanh chóng qua VNeID (Trang tin điện tử Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh, 03/01/2026).

Những giá trị thực tiễn trong phát huy dân chủ khi tổ chức chính quyền địa phương 2 cấp gồm: *Một là*, tăng cường việc nhân dân trực tiếp giám sát: khi không còn tổ chức cấp huyện, thẩm quyền phân bổ ngân sách, quản lý đất đai, cung ứng dịch vụ công sẽ được phân cấp mạnh mẽ xuống cấp xã. Người dân và các tổ chức chính trị - xã hội sẽ trực tiếp giám sát việc ra quyết định và thực thi quyết định của Chủ tịch Ủy ban nhân dân xã, không cần qua nhiều cấp hành chính như trước đây. Việc tăng tính minh bạch và hiệu quả giám sát ở địa phương còn thể hiện ở nhiều địa phương thực hiện niêm yết, công khai quy hoạch, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội của địa phương trên trang thông tin điện tử như các thông tin thu hồi đất, hỗ trợ, thủ tục hành chính... đều được công bố qua loa phường và cổng thông tin (Cổng Thông tin điện tử Đảng bộ tỉnh Nghệ An, 28/11/2025). *Hai là*, thúc đẩy cơ chế tự quản ở địa phương. Việc loại bỏ tầng nấc quản lý trung gian (cấp huyện) sẽ

thúc đẩy hoạt động của các thiết chế tự quản ở cơ sở như thôn, tổ dân phố. Người dân sẽ dễ dàng và trực tiếp tham gia vào việc bàn bạc, quyết định các vấn đề ở địa phương như xây dựng nông thôn mới, xây dựng đô thị xanh, đô thị thông minh... hiện thực hóa ngày càng sâu phương châm: dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng. *Ba là*, trách nhiệm giải trình của chính quyền được chú trọng và nâng cao. Tăng cường trách nhiệm giải trình và giải quyết khiếu nại của người dân thể hiện ở việc Ủy ban nhân dân cấp xã duy trì đường dây nóng tiếp nhận phản ánh, kiến nghị (ví dụ Đắk Lắk mở số hotline và trang hỏi đáp về mô hình 2 cấp (Báo điện tử Chính phủ, 29/06/2025). Phát huy dân chủ trong quá trình sắp xếp hành chính: toàn tỉnh Nghệ An đã lấy ý kiến nhân dân về sáp nhập xã, bảo đảm “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra”, giúp tạo sự đồng thuận và đưa bộ máy mới vào hoạt động ổn định nhanh chóng. Cán bộ xã chủ động đối thoại với dân khi có vướng mắc; “nhiều kiến nghị của nhân dân được lắng nghe và giải quyết kịp thời” qua tiếp xúc cử tri và đối thoại. Việc giải quyết khiếu nại tố cáo tại cơ sở có dấu hiệu cải thiện: “Các vụ việc phát sinh được tập trung giải quyết ngay từ cơ sở, hạn chế đơn thư vượt cấp” (Cổng Thông tin điện tử Đảng bộ tỉnh Nghệ An, 28/11/2025). Với hai cấp chính quyền là cấp tỉnh và cấp xã sẽ góp phần loại bỏ tư tưởng “bỏ mặc, đẩy việc lên cấp trên” của một bộ phận cán bộ cấp xã trước đây. Cấp cơ sở trong mô hình chính quyền địa phương 2 cấp được giao quyền trực tiếp đối thoại, giải quyết khiếu nại, tố cáo và tiếp thu ý kiến của nhân dân. Từ đó việc bảo đảm dân chủ được thực hiện nhanh chóng, minh bạch.

2.3. Giải pháp hoàn thiện chính quyền địa phương 2 cấp nhằm phát huy các giá trị trong tinh gọn bộ máy và phát huy dân chủ

Thứ nhất, hoàn thiện thể chế pháp lý cho sự vận hành của chính quyền địa phương 2 cấp, phát huy được giá trị của việc giảm tầng nấc trung gian thông qua nhóm giải pháp: (i) Với cấp tỉnh cần tiếp tục hoàn thiện đề án tổ chức bộ máy giai đoạn sau sắp xếp, xây dựng mô hình phòng chuyên môn mới thuộc chính quyền địa phương phù hợp với điều kiện thực tế. Đẩy mạnh phân quyền cho Ủy ban nhân dân xã trong lĩnh vực tài chính, nhân sự; rà soát tinh giản biên chế, ổn định đội ngũ cán bộ, công chức cấp tỉnh và tăng cường tập huấn, đẩy mạnh chuyển đổi số từ đó nâng cao hiệu quả điều hành của cấp tỉnh. (ii) Đối với cấp xã cần tiếp tục sử dụng công chức dôi dư từ cấp huyện hoặc tỉnh khác sau sáp nhập luân chuyển về xã; ưu tiên kinh phí đầu tư cơ sở vật chất làm việc (có thể cải tạo trụ sở làm việc cũ hoặc xây mới); nâng cao năng lực của cán bộ, công chức cấp xã đối với người dân (đẩy mạnh ứng dụng công nghệ, chuyển đổi số trong cung ứng dịch vụ công). Bổ sung các chính sách, chế độ bảo đảm quyền lợi cho cán bộ cấp xã.

Đồng thời tăng cường thực hành dân chủ ở cơ sở: khi tinh gọn tổ chức bộ máy ở địa phương (không tổ chức cấp huyện) nhưng cũng cần bảo đảm không làm quá tải khối lượng công việc dồn về cấp xã cần có những quy định phân định rõ thẩm quyền của cấp tỉnh, cấp xã; đồng thời khẩn trương sửa đổi Luật Thực hiện dân chủ ở cơ sở năm 2022. Thể chế phải hoàn thiện theo hướng tăng quyền quyết định các vấn đề mang tính cộng đồng cho các thiết chế tự quản ở cấp cơ sở như thôn, tổ dân phố; quy định rõ cơ chế để

người dân trực tiếp tham gia giám sát chính quyền cấp xã. Bên cạnh đó, cần bổ sung hệ thống chỉ tiêu giám sát về thực hiện dân chủ cơ sở trong báo cáo của Ủy ban nhân dân các cấp, ví dụ như tỷ lệ Hội đồng nhân dân cấp xã tổ chức đối thoại với nhân dân địa phương theo quy định; tỷ lệ hồ sơ thủ tục hành chính được giải quyết trực tuyến; tỷ lệ người dân đánh giá mức độ hài lòng; tỷ lệ chính quyền cơ sở tổ chức tiếp công dân như mô hình “Thứ Bảy vì dân”. Có cơ chế để Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội tham gia định kỳ thanh kiểm tra ở cấp xã việc thực hiện dân chủ.

Thứ hai, đẩy mạnh ứng dụng khoa học, công nghệ và chuyển đổi số, xây dựng chính quyền điện tử, hướng tới chính quyền số theo tinh thần Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia. Giá trị trong tinh gọn bộ máy chỉ phát huy tối đa và duy trì hiệu quả khi ứng dụng công nghệ thông qua việc số hóa 100% quy trình dịch vụ công trực tuyến liên thông từ tỉnh xuống xã. Cấp tỉnh cần thiết lập các Trung tâm điều hành thông minh (IOC) để giám sát trực tiếp việc xử lý công việc của chính quyền cấp xã tạo sự liên tục, không bị gián đoạn khi bỏ cấp trung gian.

Thứ ba, chuẩn hóa năng lực thực thi công vụ (trình độ, kỹ năng nghiệp vụ) của đội ngũ cán bộ cấp xã. Với việc cấp xã được trao quyền trực tiếp tiếp xúc, giải quyết công việc của người dân địa phương, dân chủ trực tiếp ở cơ sở được mở rộng, áp lực đối với đội ngũ công chức, viên chức cấp xã tăng lên, đòi hỏi kỹ năng đối thoại, giải quyết công việc của đội ngũ này. Do đó, cần ban hành cơ chế, chính sách luân chuyển cán bộ cho cấp xã, đáp ứng

yêu cầu cán bộ cấp xã trong mô hình chính quyền địa phương 2 cấp; hoàn thiện chuyên môn, nghiệp vụ, đào tạo chuyên sâu về kỹ năng dân vận, kỹ năng giải quyết xung đột và năng lực giải trình trực tiếp trước nhân dân.

Tóm lại, việc thực hiện chính quyền địa phương 2 cấp mang lại nhiều giá trị, đặc biệt trong tinh gọn tổ chức bộ máy và phát huy dân chủ. Sự tinh gọn bộ máy, linh hoạt trong giải quyết công việc phục vụ người dân sẽ góp phần phát huy dân chủ và ngược lại, việc người dân được phục vụ ngày càng tốt hơn, được tham gia trực tiếp vào các vấn đề của địa phương thông qua cơ chế trực tiếp đối thoại, làm việc với chính quyền cấp xã là minh chứng khẳng định tính đúng đắn, phù hợp của việc tinh gọn tổ chức bộ máy. Vận hành chính quyền địa phương 2 cấp không chỉ là sự cụ thể hóa chủ trương, quyết sách của Đảng mà còn tạo cơ sở vững chắc cho việc xây dựng nền hành chính phục vụ, tạo bứt phá để đạt các mục tiêu trong kỷ nguyên phát triển mới của dân tộc.

3. Kết luận

Việc chuyển đổi sang mô hình chính quyền địa phương 2 cấp không chỉ góp phần giảm tầng nấc trung gian, tiết kiệm nguồn lực, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước, mà còn tạo điều kiện thuận lợi để phát huy dân chủ ở cơ sở, tăng cường sự tham gia, giám sát của nhân dân và trách nhiệm giải trình của chính quyền địa phương. Để mô hình chính quyền địa phương 2 cấp thực sự phát huy đầy đủ giá trị trong tinh gọn bộ máy, phát huy dân chủ, cần tiếp tục hoàn thiện đồng bộ các yếu tố về thể chế, tổ chức và nhân dân. Trọng tâm là hoàn thiện hệ thống pháp luật liên quan, đặc biệt là các quy định về phân cấp, phân quyền và thực hiện dân chủ ở cơ sở; đẩy

mạnh ứng dụng khoa học, công nghệ và chuyển đổi số trong quản trị địa phương; đồng thời nâng cao năng lực đội ngũ cán bộ, công chức, nhất là ở cấp xã. Tạo tiền đề để tiếp tục hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân trong kỷ nguyên phát triển mới □

Ngày nhận bài: 22/4/2026;

Ngày bình duyệt: 08/7/2026;

Ngày quyết định đăng: 22/8/2026.

Email tác giả: phuongqtm@hcm2.edu.vn

Tài liệu tham khảo:

Báo Đại Đoàn Kết (23/10/2025). Chính quyền vì dân, làm việc cả thứ Bảy cũng vì dân. daidoanket.vn

Báo điện tử Chính phủ (29/06/2025). Bộ Nội vụ công bố hotline hỏi đáp về chính quyền địa phương 2 cấp và phân cấp, phân quyền. baochinhphu.vn

Cổng Thông tin điện tử Đảng bộ tỉnh Nghệ An (28/11/2025). Kết quả nổi bật của thực hiện dân chủ cơ sở năm 2025 ở Nghệ An. nghean.dcs.vn

ĐCSVN (2026). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV (Tập 1)*. Nxb Chính trị quốc gia Sự thật.

M.P.Ezekiel and D.O.Oriakhogba (2015). *Towards a Viable Local Government Structure in Nigeria: Overview of US and German Local Government Systems*. Mizan Law Review, 9(1).

Trang tin điện tử Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh (21/11/2025) Chính quyền địa phương 2 cấp: Phân quyền mạnh mẽ và cải cách hành chính hiệu quả. hcmcpv.org.vn

Trang tin điện tử Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh (03/01/2026). Cách mạng tinh gọn bộ máy, vận hành chính quyền địa phương hai cấp: Dấu ấn cải cách lịch sử. hcmcpv.org.vn